

кримінального процесу і відіграє важливу роль у захисті прав та свобод людини.

Підсумовуючи вищевикладене, функція обвинувачення - це кримінальна процесуальна діяльність уповноважених суб'єктів, зміст якої полягає в отриманні (формуванні, збиранні) сукупності доказів для повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення та складання процесуальних рішень, які містять твердження про вчинення особою кримінального правопорушення (кримінально караного діяння), а також у підтриманні обвинувачення під час судового розгляду та під час перевірки судових рішень у кримінальному провадженні.

Вказана функція здійснюється уповноваженими суб'єктами на всіх стадіях кримінального процесу (крім стадії виконання судових рішень) з метою об'єктивного та повного встановлення обставин вчинення кримінального правопорушення і притягнення всіх винних до кримінальної відповідальності та/або застосування інших заходів кримінально-правового характеру.

Механізмом функції обвинувачення є система взаємопов'язаних елементів суб'єктного, інструментального, засадничого, процедурного характеру, які мають інформаційну (матеріальну) та нормативну основу, що спрямована на забезпечення обґрунтованої кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (телеологічна основа).

Список використаних джерел

1. Борзих Д. В. Функція кримінального переслідування. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2008. № 4. С. 38-44.
2. Погорецький М. Поняття, зміст та структура кримінального процесу: проблеми теорії та практики. *Право України*. 2012. № 11. С. 42-54.
3. Глинська Н. В. Концептуальні засади визначення та забезпечення стандартів доброякісності кримінальних процесуальних рішень : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2015. 462 с. URL: http://Hbrary.nulau.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=5&S21FMT=fullweb&C21COM=S&S21CNR=10&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR= (дата звернення: 20.10.2019).

Рогатинська Н.З.

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри
кримінального права та процесу
Тернопільського національного
економічного університету*

Комінко Г.М.

студентка юридичного факультету ТНЕУ

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ГАРАНТІЙ ПРАВ І СВОБОД ОСОБИ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

Ефективність реалізації кримінально-процесуальних гарантій прав і свобод людини під час застосування тримання під вартою потребує

удосконалення норм законодавства, а також удосконалення діяльності правоохоронних, правозахисних та судових органів. Аналіз правозастосовної практики також свідчить про неоднозначне розуміння слідчими, прокурорами й суддями сутності підстав та порядку застосування тримання під вартою. З огляду на це, є помилковою цілковита впевненість у правильній реалізації у кримінальному судочинстві гарантій права особи на свободу та особисту недоторканність.

Наявність проблем, що виникають з питань гарантування прав і свобод особи під час застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у кримінальному судочинстві зумовлено, насамперед, недостатньою науковою розробкою теоретичних положень щодо їх юридичної природи. Лише окремі питання зазначених гарантій висвітлені фахівцями з конституційного, кримінального, кримінального процесуального, міжнародного права, теорії держави і права, оперативно-розшукової діяльності.

Окремі проблемні питання гарантій прав і свобод особи у кримінальному судочинстві, а також застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, у тому числі й на монографічному рівні, досліджували Ю. П. Аленін, В. Г. Гончаренко, І. В. Гора, М. Л. Грібов, О. В. Грінєнко, Ю. М. Грошевий, Ю. О. Гурджі, М. В. Даньшин, В. С. Зеленецький, О. В. Капліна, В. А. Колесник, О. П. Кучинська, Л. М. Лобойко, Є. Д. Лук'янчиков, В. І. Маринів, В. Т. Маляренко, М. М. Михеєнко, В. В. Назаров, В. Т. Нор, М. А. Погорецький, В. О. Попелюшко та інші.

Метою дослідження є аналіз теоретичних, правових та практичних засад, спрямованих на удосконалення гарантій прав і свобод особи під час застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Конституція України містить положення, відповідно до якого «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави», а «утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» (ч. 2 ст. 3 Конституції України). Особливої актуальності цей конституційний припис набуває в галузі кримінально-процесуальних відносин, де виникають та проявляються найбільш суттєві обмеження конституційних прав та свобод громадян, де відносини особи та держави дуже часто супроводжуються інтенсивним примусовим впливом з боку останньої (затримання, тримання під вартою, відсторонення від посади тощо).

Отже, права, якими наділені учасники кримінального провадження, не можуть самі по собі автоматично забезпечити власне існування. Роль чинників, що забезпечують їх реалізацію, виконує система законодавчо закріплених положень (норм, принципів, вимог тощо), завдяки яким у кримінальному процесі має бути забезпечений перехід від передбачених законом можливостей до реальної дійсності. До того ж гарантії прав особи виконують роль засобів, завдяки яким забезпечується можливість виключення чи принаймні мінімізації професійних помилок з боку органів розслідування та правосуддя щодо громадянина [1, с.4].

Кримінально-процесуальні гарантії мають фундаментальне значення при досудовому розслідуванні та розгляді кримінальних справ у судах [2, с.286], а встановлення його дефініції та сутності є однією з умов правильної реалізації.

Сутність реалізації гарантій прав та свобод особи під час застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою (далі – реалізація гарантій) простежується у її ознаках:

1) реалізація гарантій передбачена кримінальним процесуальним законодавством;

2) реалізація гарантій здійснюється сторонами кримінального провадження (стороною захисту та стороною обвинувачення) та судом, яких можна визначити як суб'єктів реалізації гарантій;

3) метою реалізації гарантій у широкому розумінні є досягнення завдань кримінального провадження, що передбачені в ст. 2 КПК України, у вузькому розумінні – додержання прав і свобод особи, в тому числі права на свободу та особисту недоторканність при застосуванні запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;

4) реалізація гарантій здійснюється у формах дотримання, виконання, використання та застосування. В той же час, застосування гарантій прав і свобод особи під час застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою є найбільш врегульованою нормами права та наділена імперативним характером;

5) реалізація гарантій має комплексний характер, оскільки передбачає поєднання застосування гарантій, їх дотримання, використання та виконання їх вимог. Вона є системою процесуальних дій суб'єктів реалізації, направленою на досягнення вище встановленої нами мети, шляхом вибору ними оптимальної поведінки;

6) реалізація гарантій можлива лише в межах правомірної поведінки суб'єктів, а у випадку неправомірної поведінки щодо застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою реалізації підлягає комплекс гарантій, що містять ретроспективний характер та пов'язані як з процесами відновлення попереднього становища, так і настання юридичної відповідальності;

7) реалізація гарантій може бути здійснена лише в цілому щодо прав і свобод особи при застосуванні запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Тільки теоретично можна вести мову про реалізацію окремо щодо підстав застосування тримання під вартою, щодо порядку застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, щодо строків тримання під вартою, щодо поводження із особою, щодо якої застосований запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, щодо охорони її майна та піклування про неповнолітніх дітей тощо.

Таким чином, застосування тримання під вартою має відбуватись в інтересах правосуддя та безпеки суспільства, але при цьому не можуть ігноруватись інтереси осіб, щодо яких застосовується запобіжний захід, саме на це направлений, встановлений кримінальним процесуальним законодавством, комплекс гарантій дотримання прав і свобод особи під час застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, реалізація яких дозволить досягнути завдань кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Кучинська О. П. Поняття гарантій забезпечення прав учасників кримінального провадження. Адвокат. 2012. № 7. С. 4-8.
2. Савченко В. А. Кримінально-процесуальні гарантії (за законодавством України). *Прикарпатський юридичний вісник*: зб. наук. пр. / Івано-Франків.